

FOTOGRAFIJA U HRVATSKOM DRŽAVNOM ARHIVU

Zvonimir Baričević
Hrvatski državni arhiv
Zagreb

Današnji status fotografije u arhivima bitno se razlikuje od onog iz vremena njezina izuma. Iako je od samog početka uočena dokumentarna vrijednost fotografije koja je oduvijek svjedočila da je nešto postojalo ili da se nešto dogodilo, ona nije prihvaćana kao vjerodostojan izvor za povijesna istraživanja. Samo su pisani dokumenti vrednovani kao arhivsko gradivo koje je potrebno čuvati s dužnom pažnjom. Fotografije su prigodom arhivističke obrade najčešće označavane kao *razno* (*miscellanea ephemera* ili *memorabilia*) i nisu se upisivale u obavijesna pomagala.

Iz tog razloga još su danas moguća otkrića najstarijih primjeraka fotografija u fondovima i zbirkama konvencionalnog arhivskoga gradiva. U Hrvatskom državnom arhivu posljednje takvo otkriće dogodilo se 1997. godine kada je prigodom sređivanja fonda *razne obitelji* (br. 786), kut. br. 4 u ostavštini obitelji Crnković (Nikola Czernkovich) pronađena dagerotipija bez propisane zaštite ali ipak sačuvana do razine prepoznatljivosti portreta nepoznatog časnika. Progresija vizualnih medija u drugoj polovici ovog stoljeća a kroz to i sve veći dotok fotografija u arhive pridonijela je da fotografija konačno zauzme odgovarajuće mjesto u odnosu na ostalo arhivsko gradivo.

U novije doba arhivi čuvaju velike količine, prvenstveno dokumentarnih fotografija, uglavnom bez naglašene pojedinačne vrijednosti, iako nije moguće isključiti umjetnički

izraz pojedinih autora, egzemplarnost starih fotografskih tehnika ili važnost koju te fotografije imaju za izučavanje njihovih autora i pravaca njihova djelovanja.

Najveći dio arhivskih fotografija dobiva na značenju tek nakon povezivanja s cjelinom zbirke ili s pisanim arhivskim gradivom.

Prikupljanje fotografija

Prikupljanje arhivskog gradiva, koje kao nekonvencionalni oblik uključuje i fotografiju, film, video i sve druge zapise neovisno o obliku i tvarnom nosaču na kojem su zapisani, te njegovo čuvanje, korištenje, obrada i zaštita, regulirani su Zakonom o arhivskom gradivu i arhivima (Narodne novine 107/97).

Citirani Zakon obavezuje državne arhive da skrbe o onom arhivskom gradivu koje je od trajnog značenja za kulturu i povijest te druge znanosti, radi čega su nadležni arhivi dužni voditi popise stvaratelja i imatelja javnog arhivskog i registraturnog gradiva.

Hrvatski državni arhiv u skladu sa svojim mogućnostima, među ostalim, evidentira i stvaraoc te značajnije imaoce fotografija. To su u prvom redu javne ustanove i poduzeća te udruge i pojedinci koji se bave fotografskom produkcijom ili skupljanjem i obradom fotografija.

Periodičnim obilascima i neposrednim uvidom u rad i vođenje fototeka javnih ustanova i poduzeća djeluje se u cilju zaštite fotografskog gradiva koje se po potrebi (nakon određenog roka ili po prestanku rada) preuzima u Hrvatski državni arhiv.

Osim preuzimanjem na temelju odredaba Zakona o arhivskom gradivu i arhivima, Hrvatski državni arhiv prikuplja fotografije i otkupom, donacijama te primanjem u depozit.

U tu svrhu nužno je praćenje fotografskih manifestacija, izložaba fotografija, sajmova antikviteta te ostvarivanje kontakata sa stvaraocima i imaoćima fotografija.

Štujući načelo jedinstvenosti i kvalitete arhivi od imatelja uvijek nastoje preuzeti matični negativ ili prvu generaciju pozitivu.

Kod preuzimanja gradiva od posebne je važnosti uzimanje podataka o predmetnom gradivu kao što su mjesto i vrijeme snimanja, autor fotografija te popis osoba ili opis događaja sa slike. Također su bitni podaci o stvaratelju i prethodnim imateljima kako bi se sačinio historijat fonda ili zbirke.

Količinski male ali često veoma vrijedne fotografije prikupljaju se izdvajanjem iz konvencionalnog arhivskog gradiva što je višestruko korisno.

Fotografije se na taj način odvajaju od štetnog okruženja (papiri visoke kiselosti, ljepila, metalne spojnice itd.) te postaju prikladne za adekvatnu arhivističku obradu kojom se povećava njihova dostupnost, što i jest jedna od temeljnih zadaća arhiva. Svako odvajanje iz cjeline bilo da se radi o fondu ili zbirci zahtijeva ostavljanje pismenog traga o prethodnom

Dagerotipija nepoznatog časnika, iz fonda *Razne obitelji* (br. 786) kut. br. 4, obitelj Crnković, 8x10,5 cm
© Fototeka Hrvatskog državnog arhiva

stanju te uspostavljanje konkordansi koje su najčešće od jednakog značenja kako za pisano gradivo tako i za izdvojenu fotografiju, jer se ona najčešće jedino tako može opisati.

Vrednovanje fotografija s arhivističkog stajališta

Sve veća produkcija fotografija koja je započela još 1888. godine izumom Georga Estmana, a naknadno je (1932. godine) povećana primjenom 35mm (*leica*) filma, predstavlja opasnost da arhivi preuzimajući fotografije preuzmu i velike količine balasta kojim se opterećuje u prvom redu obrada i zaštita a potom i spremišni prostor. Iz tog razloga potrebno je da svaka ustanova koja se bavi čuvanjem fotografija utvrdi politiku skupljanja.

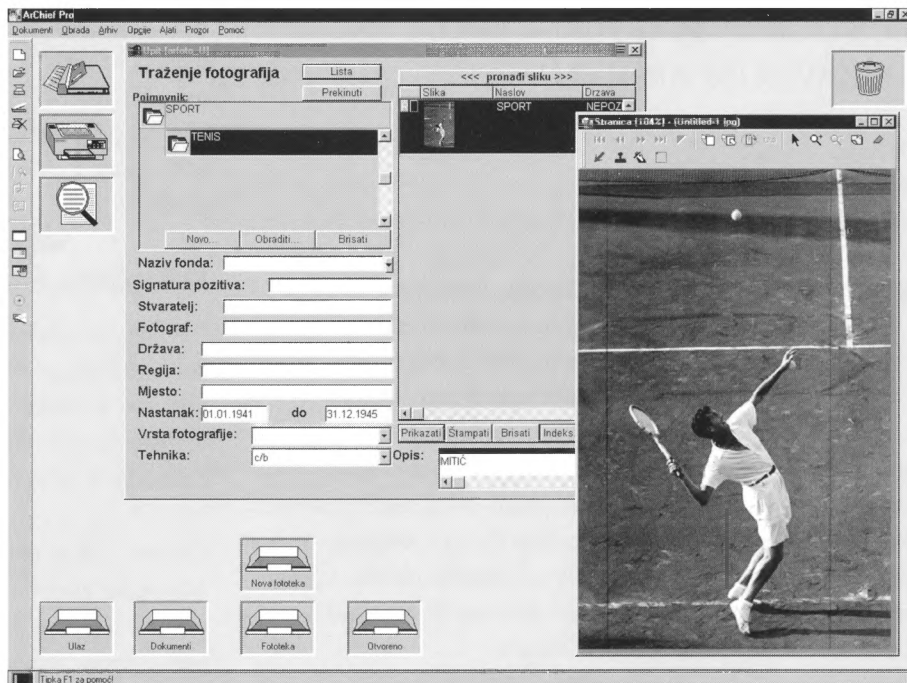
Hrvatski državni arhiv prikuplja samo one fotografije koje imaju značenje za kulturu i povijest Republike Hrvatske, dok se fotografije osoba i događaja od lokalnog značenja prepuštaju na skrb područnim državnim arhivima.

Najbolje je kada postupak vrednovanja prethodi preuzimanju gradiva, no on se može provesti i naknadno kod izlučivanja već zaprimljenog gradiva.

Prigodom izbora fotografija za trajnu pohranu u Hrvatski državni arhiv vrednuje se starost, sadržaj, jedinstvenost, cjelovitost, količina, kvaliteta i identificiranost gradiva.

Tim Ujević, snimio Milan Pavić, HR HDA 1422/F1185/8
© Fototeka Hrvatskog državnog arhiva

Izgled maske za pretraživanje fotografija u digitaliziranoj fototeci
Hrvatskog državnog arhiva
© Fototeka Hrvatskog državnog arhiva

Zbog svoje starosti i jedinstvenosti sve fotografije nastale u XIX. stoljeću primaju se na trajnu pohranu.

Sređivanje i opis fotografija

Svaka nova akvizicija po preuzimanju u arhiv prolazi kroz postupak obrade čija je zadaća utvrđivanje fizičkog stanja zaprimljenog gradiva, pravilno ambalažiranje, opisivanje te izrada obavijesnog pomagala.

Dva su temeljna načela koja se primjenjuju kod sređivanja arhivskog gradiva, a vrijede i za fotografije. To su *načelo provenijencije*, koje omogućuje pristup gradivu kroz poznavanje aktivnosti osobe ili organizacije koja je fond stvorila, te *načelo prvotnog reda* koje nalaže da se gradivo čuva onako kako je izvorno uređeno.

Arhivistički pristup sređivanju gradiva uključuje obradu na razini skupine, dok se pojedinačna obrada fotografija primjenjuje iznimno i u posebnim slučajevima iako optimalna praksa ide u prilog individualnom pristupu.

Unatoč činjenici da suvremeni arhivi obiluju fotografskim gradivom, arhivska praksa glede njihova sređivanja i obrade daleko je od uspostavljanja i primjene standarda.

Najobimniji fond fotografija pohranjenih u Hrvatskom državnom arhivu, Fond Agencije za fotodokumentaciju (*AGEFOTO*) koji se sastoji od 500.000 negativna i isto toliko njihovih kontaktnih kopija (pozitiva) obraden je na razini skupine fotografija i razvrstan prema temi ili mjestu snimanja. Pristup gradivu moguć je preko kataloških kartica na koje su

uneseni podaci o godini snimanja, sadržaju skupine fotografija, inventarskom broju matičnog negativa, topografskoj oznaci smještaja pozitiva, opisu pojedinačne fotografije te prezime autora.

Druga po veličini, Zbirka fotografija Službe državne sigurnosti, sastoji se od cca 50.000 fotografija različitih formata i tehnika koje je najprije UDB-a a potom Služba državne sigurnosti prethodne države prikupila uglavnom pljenidbom ili izuzimanjem iz dokumentacije novinskih kuća i izvještajnih agencija iz razdoblja NDH.

Nakon gotovo pedeset godina provedenih pod embargom tajne policije fotografije su predane Hrvatskom državnom arhivu u stanju koje nije omogućavalo uspostavljanje prvotnog reda pa se obradi pristupilo uz primjenu računala s programskim paketom ArChief izvorno namijenjenim digitalnoj obradi pismohrana s velikom količinom slikovnog materijala

(pismohrane bolnica, znanstvenih ustanova, projektnih organizacija itd.)

Pojedinačna obrada fotografija koja zahtijeva dugotrajnu pripremu radi opisa svake fotografije u ovom slučaju nalazi opravdanje u potrebi da se navedu imena osoba s fotografija i opišu događaji koje prikazuju, zbog iskazanog interesa istraživača i pojedinaca, članova obitelji osoba koje su bile pod tretmanom tajnih službi bivše Jugoslavije.

Unosom 5000 fotografija s odgovarajućim opisom stvorena je brzo pretraživa baza koja omogućava korisniku da u najkraćem roku dođe do željenog imena ili događaja s podacima o fotografu, mjestu snimanja, tehnici i veličini fotografije te inventarnom broju i topografskoj oznaci. Prigodom unosa u bazu fotografije se skeniraju relativno malom rezolucijom od 100 DPI kako se baza ne bi preopteretila i time izgubila na brzini povrata informacije. Ova rezolucija dostatna je za očitavanje slike na monitoru te ispis u formatu 1:1.

Album kontaktnih kopija negativa snimljenih na suđenju nadbiskupu Alojziju Stepincu HR HDA 1422/Z1439-Z1462

© Fototeka Hrvatskog državnog arhiva

Osim plošnog skenera za digitalizaciju slike Hrvatski državni arhiv koristi i maloformatnu digitalnu kameru te srednjeformatni fotografski aparat s digitalnim stražnjim standardom.

Opisani primjeri obrade rezultirali su i s dva različita obavijesna pomagala koja korisnicima omogućavaju pristup traženom gradivu. U prvom slučaju to su kataloške kartice, dok je u drugom slučaju krajnji produkt digitalna baza podataka.

Značajniji fondovi i zbirke fotografija

Prikupljajući i sređujući fotografije na opisani način Hrvatski državni arhiv formirao je fototeku koja danas posjeduje cca 650.000 matičnih negativa s isto toliko kontaktnih kopija (pozitiva) te cca 60.000 fotografija bez negativa. Veće količine gradiva prispjele su u Hrvatski državni arhiv od 1993. godine, kada je arhiv preuzeo fond fotografija ali i prostor i tehniku Agencije za fotodokumentaciju pa su stvoreni materijalni uvjeti za preuzimanje i obradu većih količina fotografija razvrstanih u sljedeće značajnije fondove i zbirke:

Fond fotografija Agencije za fotodokumentaciju koja je pod različitim imenima djelovala u razdoblju od 1939. do 1990. godine te je pratila događanja na području bivše Jugoslavije i Nezavisne Države Hrvatske. Snimani su značajni politički, kulturni i privredni događaji, te javni i kulturni djelatnici. Agencija se u razdoblju nakon II. svjetskog rata bavila izradom razglednica s područja Jugoslavije, od čega su sačuvani negativi i kontaktne kopije. Fond je Arhivu predan u potpuno sređenom stanju.

Fond fotografija filmskog snimatelja Antuna Markića sastoji se od približno 10 000 negativa u raznim formatima i tehnikama koji prikazuju osobe i događaje iz povijesti hrvatske kinematografije u vremenskom razdoblju od 1948. do 1984. godine. Fotografije je popisao i opisao sam autor.

Scenografija za predstavu *Stupovi društva*, HNK, 1942. godine, Snimio Mladen Grčević, HR HDA 1424/61/15

© Fototeka Hrvatskog državnog arhiva

Album fotografija iz zbirke *I svjetski rat, 33. pukovnija*, HR HDA 1426

© Fototeka Hrvatskog državnog arhiva

Zbirka fotografija tvrtke Griesbach & Knaus

Zbirka se sastoji od 1307 c/b negativa na staklu formata 10x15 cm na kojima su prikazani uglavnom krajobrazi i drugi turistički motivi s područja Hrvatske. Negativi su korišteni za proizvodnju razglednica. Zbirka je sredena, opisana i zaštićena.

Zbirka fotografija Službe državne sigurnosti sastoji se od približno 50 000 fotografija i pruzeta je od MUP-a Republike Hrvatske 1992. godine u nesređenom stanju. Zbirka je nastala tako što je UDB-a ulaskom u Zagreb 1945. zaplijenila fototeke ondašnjih novinskih agencija, pa se tako u zbirci uz fotografije iz NDH nalaze i fotografije neutralnih i savezničkih zemalja NDH različitih tematika (ratne, privredne, političke, kazališne, filmske i sl.).

Drugi, manji dio zbirke, čine fotografije zaplijenjene kod privatnih osoba za koje je UDB-a smatrala da su suradnici režima NDH ili da su pripadali za njih neprijateljskim formacijama.

Zbirka kazališne fotografije Mladena Grčevića sadržava 1735 c/b negativa formata 6x6 cm na kojima su prikazane dramske, operne, operetne i baletne predstave odigrane u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu od 1942. do 1947. godine (portreti glumaca, pjevača, plesača, redatelja, scenografa, snimke scena i režijskih situacija na sceni). Sve snimke rad su Mladena Grčevića.

Za sve negative izradene su kontakt kopije koje je opisao autor.

Zbirka fotografija Instituta za migracije i narodnost sastoji se od približno 10.000 fotografija različitih formata, a prikupljane su iz različitih izvora. Dio fotografija prikupljen je za veliku izložbu o iseljenicima koja je održana u Zagrebu 1938. godine, dio je priključen zbirci prestankom rada

Iz albuma *Jubilarna gospodarska šumarska izložba 1891.*, Snimio Hinko Krapek, HR HDA 1435

© Fototeka Hrvatskog državnog arhiva

Iseljeničkog muzeja (1939. g.), a treći je dio prikupljen od pojedinaca. Vremenski raspon gradiva obuhvaća razdoblje od početka do 70-ih godina XX. stoljeća. Gradivo nije sredeno.

Zbirka fotografija iz Prvog svjetskog rata nastala je spajanjem fotografija iz akvizicije Janke Doranić i fotografija izdvojenih iz gradiva Odsjeka za starije arhivsko gradivo.

Podijeljena je na četiri serije:

Serijs 26. pukovnija na istočnom bojištu (451 fotografije u tri albuma + 8 izvan albuma)

Serijs Album Naša vojska u ratu (136 otisaka)

Serijs Ratna mornarica Austro-Ugarske (40 fotografija)

Serijs General Lipovčak (3 fotografije)

Akvizicija Janke Doranić sastoji od tri albuma sa 451 fotografijom formata 9x12 cm na kojima su prikazane hrvatske postrojbe i naoružanje iz I. svjetskog rata (istočno bojište). U zbirci se nalazi još i 8 c/b fotografija formata 13x8 cm koje prikazuju seljake u narodnoj nošnji, te četiri fotografije različitih dimenzija, portreti nepoznatih muškaraca.

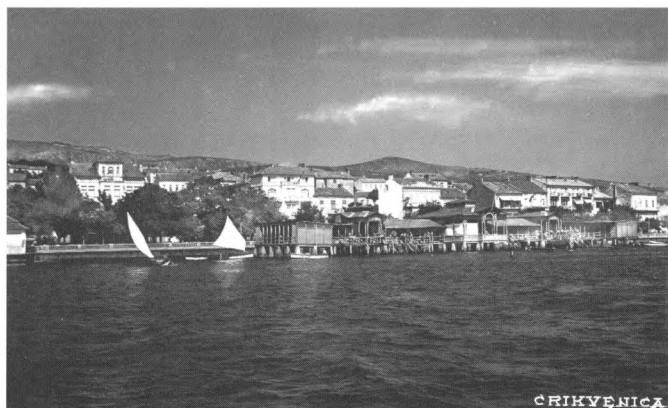
Zbirka portreta javnih i kulturnih djelatnika Milana Pavića sastoji se od 1222 c/b negativa i 929 dijapozitiva u boji formata 6x6 cm. Na snimkama su prikazani kulturni i javni djelatnici (pretežito književnici, likovni i glazbeni umjetnici te znanstvenici) ali i neki značajniji kulturni događaji s portretima sudionika. Uz negative i dijapozitive priložen je i detaljan popis s opisom snimaka i godinom snimanja te kontaktne kopije od cca 900 negativa. Ostale kontakt kopije nisu izradene.

Zbirka dijapozitiva u boji Maksimilijana Paspae sastoji se od 4299 dijapozitiva formata 24x36 mm koje je dr. Maksimilijan Paspas snimio u razdoblju od 1937. do 1958. godine, a prikazuju život njegove obitelji, putovanja, širu okolicu grada Zagreba, putovanja po Hrvatskoj i inozemstvu. Posebno su dragocjeni fotografski zapisi nastali krajem tridesetih i početkom četrdesetih godina a odnose se na bilježenje narodnih običaja, blagdana, te gradova koje je autor posjećivao.

Zbirka je zaštićena izradom duplikata dijapozitiva u boji.

Zbirka fotografija Danila Žagara sastoji se od 131 c/b negativa na staklu formata 9x12 cm, koje je snimio ing. arh. Danilo Žagar u razdoblju od 1914. do 1930. godine i tematski je podijeljena u tri cjeline. Prva se odnosi na austrijske postrojbe na albanskom frontu, druga na iste postrojbe u zaleđu Trsta, a treća su sustavne snimke izgradnje važnijih objekata (koje je autor sam projektirao i izveo) 20-ih i 30-tih godina ovog stoljeća.

Pored fotografskog gradiva priložena je dokumentacija o vojnoj službi ing. Žagara, nacrti utvrda u zaleđu Trsta, zemljovid Albanije iz razdoblja I. svjetskog rata s ucrtanim mjestima boravka ing. Žagara.

Oštećeni negativ na staklu iz zbirke Griesbach & Knaus, PLC C/81
© Fototeka Hrvatskog državnog arhiva

Positiv oštećenog negativa na staklu iz zbirke Griesbach & Knaus, PLC C/81
© Fototeka Hrvatskog državnog arhiva

Zbirka fotografija Gjura Perettija sastoji se od 81 negativa na staklu različitih formata i 22 c/b negativa formata 6x6 cm. Na staklenim negativima su snimke iz života građanske obitelji u Zagrebu (1930.-1945.) koje prikazuju članove obitelji Peretti i stari grad Zagreb, a negativni na filmu sadržavaju snimke staroga kupališta na Savi te šestinske pralje koje su snimljene 40-ih godina.

Zbirka fotografija o Jubilarno gospodarskoj šumarskoj izložbi 1891. godine Hinka Krapeka

Zbirku čini album s 19 fotografija formata 19x25 cm autora Hinka Krapeka, u kojem su prikazani različiti motivi s Jubilarne gospodarske šumarske izložbe održane 1891. godine u Zagrebu.

Zbirka fotografija arhitekta Božidara Rašice sastoji se od 1126 dijapozitiva i 211 negativa podijeljenih u 31 seriju. Serije od 1-22 sadržavaju dijapozitive, a serije od 23-30 negative. Na fotografijama su prikazane kazališne, dramske i operne scenografije koje je postavio arhitekt Rašica.

Zbirka fotografija bijele flote Jadrolinije Gjura Griesbacha sastoji se od 840 c/b negativa različitih veličina na kojima su prikazani putnički brodovi *Jadrolinije*. Od svih negativa izradene su fotografije formata 13x18 cm.

Zbirka fotografija Milana Fizija sastoji se od 44 negativa na staklu i 25 na filmskoj vrpci, različitih formata, koje je autor Milan Fizi, dugogodišnji nastavnik fotografije na Školi za primijenjenu umjetnost u Zagrebu, izlagao na brojnim kolektivnim i samostalnim izložbama fotografija. Kontakt kopije nisu izrađene.

Zbirka fotografija Aleksandra Kukeca

86 c/b negativa formata 6x9 cm, 81 c/b negativ formata 6x6 cm i 1 color leica negativ rad su Aleksandra Kukeca. Na snimkama su prikazana umjetnička djela (slike i skulpture) hrvatskih autora.

Zbirka fotografija Mladena Čaldarovića sastoji se od 500 negativa formata 24x35mm na nitratnoj podlozi i 200 fotografija različitih formata. Snimke se odnose na razdoblje neposredno prije II. svjetskog rata (organiziranje antifašistički,

komunistički i jugoslavenski orijentirane mladeži u BiH), razdoblje II. svjetskog rata (kulturni radnici, umjetnici i političari u partizanskim postrojbama), te poratno razdoblje (obnova porušenih gradova, organizacija kulture, prosvjete, informiranja i nakladništva u BiH, te zarobljeničke kolone koje su se nakon Bleiburga kretale i po BiH). Opis fotografija sačinio je autor Mladen Čaldarović.

Osim fondova i zbirki fotografija Hrvatski državni arhiv posjeduje i manju zbirku fotografskih aparata i opreme koja je karakteristična za pojedina razdoblja u razvoju fotografije i fotografske tehnike.

Pohranjivanje i zaštita fotografija

Cjelokupna fototeka Hrvatskoga državnog arhiva smještena je u prostorijama Središnjeg foto-laboratorija na Mažuranićevu trgu u Zagrebu. Iz sigurnosnih razloga negativni su odvojeni od fotografija. Spremišta su opremljena digitalnim toplomjerima i vlagomjerima i nisu klimatizirana, ali se po potrebi uključuju odvlaživači. Temperatura je tijekom godine od 15 do 25°C, a vlaga od 35 do 45 posto.

Dnevne oscilacije vlage i temperature ne prelaze 20 posto.

Ovi uvjeti nisu idealni, osobito kada je riječ o maksimalnoj temperaturi, ali bolje je vrijednosti moguće postići jedino uz primjenu za sada nedostupnih klima uređaja.

Negativi su pohranjeni pojedinačno u pergamentnim vrećicama čiju kvalitetu provjerava Središnji laboratorij za konzervaciju i restauraciju HDA.

Programom preambalažiranja predviđeno je da se u narednih deset godina zamijeni postojeća dotrajala ambalaža s onom koju posebno, u svrhu zaštite fotografskog materijala, proizvodi tvrtka *Light Impressions* iz Rochestera.

Arhivistički sredene i obrađene zbirke zaštitno se kopiraju. Do sada su ti postupci provedeni na: Zbirci dijapozitiva u boji Maksimilijana Paspe, izradom duplikata dijapozitiva, zbirci tvrtke Griesbach & Knaus izradom dubl negativa na Ilford ortho filmu preko interpozitiva a po uzoru na Imperial War

Museum iz Londona, dijelu fonda Agencije za fotodokumentaciju u kojoj se prema procjeni nalazi 110.000 negativa na nitratnoj podlozi.

Zaštitno kopiranje se provodi na način da se godišnje izrađuje 4000 izravnih dubl negativa na Kodak SO 339 direct duplicating filmu.

Osim izravnog i posrednog kopiranja u zaštiti fotografija Središnji fotolaboratorij Hrvatskoga državnog arhiva koristi se i digitalizacijom fotografija te popravkom njihovih oštećenja u digitalnom obliku, koji se nakon intervencije može ponovno vratiti u analogni oblik.

Korištenje fotografija

Sredene i zaštićene fotografije izdaju se na korištenje prema posebnim uvjetima koji su utvrđeni Pravilnikom o korištenju arhivskog gradiva Hrvatskoga državnog arhiva. Pravilnikom se uređuju prava i obveze korisnika na način da se maksimalno štiti arhivsko gradivo kao i autorsko pravo autora fotografija. Korisnik nakon što je popunio prijavu za pregled gradiva može uz uporabu obavijesnih pomagala (katalog, kartoteka, digitalna baza podataka) pregledati tražene fotografije te nakon izbora zatražiti njihovo kopiranje.

Korisnik je prigodom preuzimanja fotografija dužan nadoknaditi troškove izrade kopije te platiti naknadu za korištenje fotografija, koja je istaknuta u cjeniku usluga Hrvatskoga državnog arhiva.

Prema evidenciji Dokumentacijsko informativnog centra Hrvatskoga državnog arhiva, fotografije se pretežito koriste u znanstvene svrhe, za objavljivanje u tiskovinama, a samo u rijetkim prigodama i u komercijalne svrhe.

Obrazovanje i stručno usavršavanje djelatnika za rad u fototeci

Djelatnici koji se bave prikupljanjem, obradom i zaštitom fotografija, arhivisti i fotografi uz svoje temeljno obrazovanje u prilici su pohađati specijalističke seminare (SEPIA- Safeguarding European Photographic Images for Access-workshop) te se koristiti stručnom literaturom iz knjižnice Hrvatskoga državnog arhiva u kojoj se nalazi preko 1000 naslova stručnih knjiga i časopisa.

Uz pohađanje seminara djelatnicima se omogućava i obilazak sajмова i izložaba fotografske opreme (Photokina- Köln) te povezivanje s istovrsnim ustanovama preko SEPIA-LST, elektronske pošte.

Prijevodom priručnika *Administration of Photographic Collections* autora Mary Lynn Ritzenthaler, Gerald J. Munoff i Margery S. Long, koji će Hrvatski državni arhiv tijekom 2001. godine tiskati u vlastitoj nakladi, nastoji se ublažiti nedostatak stručne literature potrebne za rad arhivista na obradi i zaštiti fotografije, na hrvatskom jeziku.

***

Stručno usavršavanje djelatnika koji se bave prikupljanjem te obradom i zaštitom fotografija praćenjem stručne literature, pohađanje stručnih seminara te poboljšanje smještajnih uvjeta za osjetljivo arhivsko gradivo kakvo je fotografija trajna je zadaća koju je zbog visokih troškova moguće ostvariti jedino uz razumijevanje i pomoć nadležnih državnih institucija. Uz ove nameće se i još jedna zadaća za čiju odgodu nema vremena. Pojava a potom i sve veća produkcija digitalne fotografije zahtijeva pripravnost i stvaranje uvjeta za vrednovanje, preuzimanje te obradu i zaštitu velikih količina tog tehnološki potpuno drukčijeg vizualnog zapisa.

Summary

Photographs in the Croatian State Archives

The present status of photographs in archives is essentially different from the time of the beginnings of photography. Although the documentary values of photography was recognised from the very start since it has always been a document testifying to the fact that something existed or that something happened, it is not accepted as a credible source for historical research. Only written documents were accepted as archival material that needed to be carefully stored. In archival treatment of material, photographs are labelled under the category of miscellaneous (miscellanea ephemera or memorabilia), and they were not catalogued as information tools. For this reason we can still expect to find very old copies of photographs in the holdings and collections of conventional archives.

The progress of visual media in the second half of the 20th century and the increased inflow of photographs into archives lead to a situation where photographs were finally given a deserved position with respect to other archive material. In recent years archives hold large numbers of photographs, primarily documentary photographs. The value of these photographs is not in their individual merits, although we cannot exclude the artistic expression of the individual authors, the exemplary nature of old photographic techniques or the importance of the photographs for the study of the authors and the direction of their activity. While collecting and cataloguing photographs, the Croatian State Archive formed a photographic collection that now holds some 650,000 original negatives with the same number of contact prints (positives) and some 60,000 photographs without negatives. The text provides an overview of important holdings and collections, as well as information concerning their storage and protection, their availability for use by others as well as about the professional training of staff for work in the collection of photographs.